ז: ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

לא פסיקא ליה. צריך לנדקדק מי הוה מלי לשנויי כדמשני לקמן מי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה:

עלתה לו שנה. ולא אמרינן הדמים מודיעים [1] והרי המעות מתנה לו פקדון [2]:

ולרגלים מני. פי' והא דאמרי' גרשא באחד בניסן ר"ה לרגלים דהיא נשיא סתמא ומני היא ומשני ר"ש היא ופריך ריש"א דאמר מרבעה ראשי שנים הן ראש השנה למלכים ולרגלים וסיפא הא דאמרי רבי אלעזר ור"ש אחד באדר ופריך ריש"א וסיפא ר' שמעון ומציעתא רבי מאיר רבי היא פי' רבי תנא מתני' ושנאה אליבא דתנאי דתנאי ומקט לה כוותייהו מי הכי דחד תנא כמו רבי שנאה מתני' ונסיב לה אליבא דתנא דמתני' א"כ מה זה דאמר מרבעה ראשי שנים הן ראש השנה הוו דבעלמא מי ר"ש הוה מני בהדיא גרשא לא הוה רק מרבעה דאיתו ר"ש לא סבר אחד באלול ר"ה לבהמה אבל [3] הא דאמרת דרבי נסיב לה אליבא דתנאי ותנא אחד באלול בשביל ר"ה א"כ תמשה ר"ה הוו ומשני אמר רבא מרבעה לד"ה לר"מ מרבעה דל רגלים לר"ש מרבעה דל מעשר בהמה:

והרי רגלים הא חיילי מאורתא. אפילו ניחא לא אמר נדרים ונדבות אין מקריבין ביו"ט ומשני לאתויי מעיקרא מחייב וקאי בקונטרס פירש להביא קרבן מחויב ועומד הוא משעה שנדר והיה לו להקריבו מעכב הרגל ולא הוקבעו רגלים לענין הקרבן אלא לענין הקרבת הקרבן אלא לענין כל מאחר ומאורתא נמי חיל ולא פי' כן בשביל שיעבור בכל תאחר משנכנס רגל שליחי בתחלת הלילה הבא לר"מ דאמר לעיל ברגל אחד אינו עובר עד שיעבור כל הרגל וה"ה לרבנן עד שיעברו שנה רגלים ובפרק ב' דביצה (ד' יט: ושם) אמר לאין מביאין תודה בחג המצות ובעצרת אלא בחג הסוכות משמע דאם הביא בחג הסוכות בחול המועד אלא עבר והא דפירש כאן בקונטרס דמאורתא חייל היינו לענין דאם מחויב ועומד לפני הרגל איכא כוליה רגל ואם נכנס רגל וקא נדר אפי' ליל ראשון ליכא כוליה רגל ואינו עולה לענין שנה רגלים: **מידי** דתלי במעשה. ולמאן דאמר (במנחות דף סח.) אפילו בזמן שבית המקדש קיים האיר המזבח מתיר מ"מ עד יום הביאתם למנוה כדאמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (שם): והרי מעיקרא מחייב וקאי להביא קרבן נדרו מחייב ועומד משעה שנדר והיה לו להקריבו מעכב הרגל ולא הוקבעו רגלים לבל מאחר לענין הקרבת קרבן אלא לענין מיחל עליה בל מאחר ומאורתא נמי חייל: **והרי יובלות**. דקתני בראשי שנים דממתי' דלא חיילי אלא על ידי מקיעה שופר דכ"ד ואינה אלא כיום דכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר (ויקרא כה): **רבי ישמעאל בו'**. לקמן בפירקין (דף ח:): **מרשם השנה חייל**. ואינו תלוי בתקיעה הלכך מאורתא דר"ה חייל: **דלא תלי במעשה**. כיוסף דאם השנה שלהן אינה תלויה במעשה אלא משהגיע היום הוה אם השנה ומתחדשת השנה למילתיה: **מידי דתלי במעשה**. כגון דאם השנה דעומר ושתי הלחם אין השנה מתחדשת להתיר חדש במדינה או במקדש אלא בהקרבת העומר וכבשי עלרת: **והרי רגלים**. קא סלקא דעתך שאין בל מאחר חל עד שתבא שעה הראויה להנאת קרבן נדרו נמצא שהוא תלוי בתמיד של שחר: **ממילא קא חייל**. משקדש היום: והרי בלילה, וקתני במתני'. ופריקנן מתני' ר' (שמע') [ושמע'] היא דאמר מראש השנה חייל יובל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב ששא פריק כי קתשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג בגון הללו בזמן [1] נראה מזה דמפרש בפי' הרשב"ם ז"ל בתירוצי בלן ופי' הטוב בש"ך ובשב"מ בה"מ פי' ש"ב והריב.

יפה יפה. בלב שלם: **ותנא דידן**. דלא תניא במתני': **כיון דקסני אם הביא יצא לא פסיקא ליה**. מילתא דליתשבה בראשי שנים: הכי גרסינן **תנו רבנן המשכיר בית לחבירו בו'** ולא גרסינן **מגלן**. דלאו מקראי יליף דמדרבנן הוא: **אלא באחד באדר**. אבל בבליר מהכי לא אמרינן עלתה לו שנה ודר בה שנה שלימה דליבא למימר דאדעתא דההיא שתא אגרה דלא טרח אינש למיגר ביתא בלבד מתלתין יומין: **ואימא תשרי**. ר"ה לשכירות בתים. אם לא עמד אלא באחד באלול כיון שהגיע יום אחד בניסן עלתה לו שנה ואפילו למאן דאמר [6] יום אחד בשנה חשוב שנה שאני הבא דלא טרח אינש למיגר ביתא לבציר מתלתין יומין ואימא תשרי סתם [1] כי אגר אינש ביתא לכולהו ימות הגשמים אגר ותנא קמא דברייתא ותנא דידן בניסן נמי מישכח שביח קיטרי: באחד באלול ר"ה למעשר בהמה: מני רבי מאיר היא [2] (דתניא) [3] ר"מ אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ולרגלים מני רבי שמעון היא אימא סיפא ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בתשרי רישא וסיפא ר"ש ומציעתא ר"מ אמר רב יוסף [4] רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי ברגלים סבר לה כר"ש ובמעשר בהמה סבר לה כר"מ אי הכי ארבעה חמשה הוו אמר רבא ארבעה לדברי הכל לר"מ ארבעה דל רגלים לר"ש ארבעה דל מעשר בהמה רב נחמן בר יצחק אמר ארבעה חדשים ובהן כמה ראשי שנים מיתיבי [5] ששה עשר בניסן ראש השנה לעומר [6] ששה בסיון ראש השנה לשתי הלחם לרבא ליתני ששה לר"נ בר יצחק ליתני חמשה אמר רב פפא כי קא חשיב מידי דחייל מאורתא מידי דלא חייל מאורתא לא קא חשיב והרי רגלים דלא חיילי מאורתא וקחשיב [7] כיון שצריך לאיתויי מעיקרא מיחייב וקאי והרי יובלות דלא חיילי מאורתא וקחשיב ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא היא דאמר [8] מראש השנה חייל יובל רב שישא בריה דרב אידי אמר כי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה מידי דתלי במעשה לא קא חשיב והרי רגלים מידי דתלי במעשה וקא חשיב בל תאחר ממילא חייל והרי העומר וכן בשבה סיון: **והרי רגלים**. דקתני מתניתין לענין בל מאחר דקס"ד זמן בל מאחר לאו מאורתא הוא בשקדש היום חייל [אלא] עד שתבא שעה שהיא ראויה להביא נדרים ונדבות ואין זאת עד שיקריב תמיד של שחר שאין קרבן קודם לו. ומשנינן לאתויי מעיקרא מחייב וקאי להביא קרבן נדרו מחייב ועומד משעה שנדר והיה לו להקריבו מעכב הרגל ולא הוקבעו רגלים לבל מאחר לענין הקרבת קרבן אלא לענין מיחל עליה בל מאחר ומאורתא נמי חייל: **והרי יובלות**. דקתני בראשי שנים דממתי' דלא חיילי אלא על ידי מקיעת שופר דכ"ד ואינה אלא כיום דכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר (ויקרא כה): **רבי ישמעאל בו'**. לקמן בפירקין (דף ח:): **מרשם השנה חייל**. ואינו תלוי בתקיעה הלכך מאורתא דר"ה חייל: **דלא תלי במעשה**. כיוסף דאם השנה שלהן אינה תלויה במעשה אלא משהגיע היום הוה אם השנה ומתחדשת השנה למילתיה: **מידי דתלי במעשה**. כגון דאם השנה דעומר ושתי הלחם אין השנה מתחדשת להתיר חדש במדינה או במקדש אלא בהקרבת העומר וכבשי עלרת: **והרי רגלים**. קא סלקא דעתך שאין בל מאחר חל עד שתבא שעה הראויה להנאת קרבן נדרו נמצא שהוא תלוי בתמיד של שחר: **ממילא קא חייל**. משקדש היום: והרי בלילה, וקתני במתני'. ופריקנן מתני' ר' (שמע') [ושמע'] היא דאמר מראש השנה חייל יובל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב ששא פריק כי קתשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג בגון הללו בזמן [1] נראה מזה דמפרש בפי' הרשב"ם ז"ל בתירוצי בלן ופי' הטוב בש"ך ובשב"מ בה"מ פי' ש"ב והריב.

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ז מהלכות תמידין הל' ג סמג עשין קלט טוש"ע יו"ד סי' רלג סעיף ה:

מא ב מיי' שם פ"ח הל' ח סמג עשין יא יב:

רבינו חננאל

ותנא דידן כיון דקתני אם הביא יצא לא פסיקא ליה. ויש אומרים אף לשכירות בתים. ראש השנה ניסן. דתניא המשכיר בית לחבירו לשנה, מונה י"ב חודש מיום ליום. ואם אמר לשנה זו אפי' לא עמד אלא באחד באדר, כיון שהגיע יום אחד בניסן ישלמו לו שלשים יום עלתה לו שנה. דאפילו למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה, שאני הכא דלא טרח אינש ואגר ביתא לבציר מל' יומין, ואקשינן ואימא ראש השנה לשכירות בתים תשרי, ודחינן התם בתשרי כי אגר אינש ביתא לכולהו ימות הגשמים אגר. ותנא דידן ותנא קמא דברייתא בניסן נמי שכיחי קישרי ולא אגר [1] לחלתין יומין ותו לא. ובאחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ר' אלעזר ור' שמעון אומרים באחד בתשרי. ואוקימנא לר' מאיר דתנן בבכורות פרק מעשר בהמה ר' מאיר אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. ואקשינן והא אוקימנא רישא ר' שמעון, דאמרינן ולרגלים מני ר' שמעון היא נפקא מיניה לעודר בכול. ורישא ר' שמעון דאמרינן, וסיפא נמי ר' שמעון, דקתני סיפא ר' אלעזר ור' שמעון אומרים באחד בתשרי. ומציעתא ר' מאיר. ופריק רב יוסף לעולם מתני' רבי היא ונסב ליה לאתניתין אליבא דתנאי. וברגלים סבר לה כר' שמעון, ובמעשר בהמה סבר לה כרבי מאיר. ומאי מה שביק ר' עקיבא דדייקי דבריו בבכורות פרק מעשר בהמה באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה, וסתים לן אתמא כר' מאיר דפליג עליה, קשיא לן טובא, אדא, דר"מ תלמיד [דר"ע] הוא. ועוד קיימא לן בכל מקום הלכה כר' עקיבא אפילו מחבריו. ואשכחנא דהדיא תמן אמר ר' רחמן מפי שמעה אמרה, מפי חגי וזכריה ומלאכי, למיקם לא דחאה בן עזאי דאמרי אלא אמר האלוליין דמעשרין בפני עצמן. אי הכי אמאי קתני ארבעה הא חמשה הוו למלכים לרגלים שנים, שזה באחד בניסן והוא ראש שנה מלכים, אבל לרגלים חמשה עשר בניסן הוא. באחד באלול ובאחד בתשרי ובט"ו בשבט, הרי (ה"ן). ופריק רבא ארבעה) לדברי הכל, לר' מאיר דל רגלים, כלומר חסר רגלים מן המשנה לגמרי, נשארו לו [ארבע, אחד בניסן] מלכים, ואחד באלול [ר"ה למעשר בהמה, ואחד בתשרי ראש שנה לשנים ובשבט ר"ה לאילן, הרי ארבעה. לר' שמעון דל מעשר בהמה בול, חסר מעשר בהמה מאחד באלול, נשארו למלכים ולרגלים שנים, ובאחד בתשרי ובט"ו בשבט הרי ד'. אבל מעשר בהמה בפירוש חולק עם ר' מאיר במס' בכורות פרק מעשר בהמה, וסבר ראש שנה מעשר בהמה אחד בתשרי. רב נחמן בר יצחק פריק ואמר הכי קתני. ארבעה חדשים והם ניסן ואלול ותשרי ושבט,

מסורת הש"ס

א) [לעיל כ: יומ"נ], **ב)** [כ"מ קא: ע"ש], **ג)** [כ"ל לתמן], **ד)** [בכורות מ:], **ה)** [מגילה ט: שבועות ד. תולין מד. קד.], **ו)** [לקמן מ:], **ז)** [כ"כ עת. וע"ש בתוס'], **ח)** [עיין קדושין מו: כ"מ טו.].

הגהות הב"ח

(א) נב' דלא חיילי מאורתא וקתשיב (כיון שנדרין) תא"מ וכ"כ רש"י לא נדם לה וכן הוא בתוס'; **(ב)** תוס' ד"ה ולרגלים כו' אבל השתא דאמרת דרבי:

מוסף רש"י

שמא לא יסמרם לצבור יבהן כמה ראשי שנים, דלמלכים ולרגלים בחדא חשיב להו. ראותבינן עליה מהא דתניא ר"ר בניסן ראש שנה לעומר, ר' בסיון ראש השנה לשתי הלחם, לרבא ליתני ששה, ר' דמנתי', ועומר ושתי הלחם ששה. לרב נחמן דמוקים לה למתני' בד' חדשים ליתני ה', דהא סיון ליתא במתני'. ופריק רב פפא הנא דידן לא חשיב ד' אלא מאי דחייל מאורתא, כגון הא דקתני למלכים ואוקימנא לשטרות. כלומר, משחשך השמש ונכנס אחד בניסן אם יכתב שטר חוב (ן)כותב זמנו, שנה שנייה כותב, אע"פ שעדיין לא האיר היום. אבל העומר ושתי הלחם שאין מצותן אלא ביום ולא בלילה, לא קתני. ואקשינן והלא רגלים דקתני במתניתין ולא אוקימנא אלא למעבר בלא תאחר מפני שלא הקריב נדרו, והקרבת הקרבנות ביום הן ולא בלילה (לא) (ן)קתני. (ואקשינן והלא רגלים דקתני במתני' ולא אוקימנא אלא למעבר בלא תאחר) (מפני) [ומשני נהי] דהקרבה ליתא אלא ביממא (הלתא) [הבאת] הקרבן לירושלים בלילא מי ליתא. אלא. אלא ראתא לתוג ולא אייתי איתייב ליה כאילו עבר עליה מעיקרא. ואקשינן והרי יובלות דקתני ביום הכפורים תעבירו שופר ר', דהוא ביום ולא בלילה, וקתני במתני'. ופריקנן מתני' ר' (שמע') [ושמע'] היא דאמר מראש השנה חייל יובל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב ששא פריק כי קתשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג בגון הללו בזמן ישתי הלחם דתליין במעשה, כגון עומר דתלי בקצירה, ושתי הלחם בלישה ואפייה, הא לא קא חשיבי. והרי רגלים דאוקימנא לר' שמעון ולחייב בו לנודר בבל תאחר, והקרבת הנדר מידי דתלי במעשה הוא וקתני. ופריקנן בל תאחר ממילא קא חייל. כלומר אינו מתחייב לבל [תאחר] אלא אם לא יביא הקרבן, ואיחור הבאת הקרבן אינו מעשה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com